

הארבון העולמי
להפצת שמירת הלשון

עלון מס' 202 | ניסן תשפ"ב

נושא החודש

במידת כעס

גליון חודשי בעניני שמירת הלשון ומידות ביק אדם לחבירו מדרבים שיתום

יו"ל לעידוד משתתפי 'סמא דהיי' בהיכלי הישיבות והכוללים

שאלת שלום

שאלה אקטואלית מהנלמד בחודש זה בלימוד היומי בספר חפץ חיים

תשובות ניתן לענות ב:

טלמסר: 02-5379111 | פקס: 02-6506107 | דוא"ל: m025379111@gmail.com

"זה היה הוא. אני בטוח במאה אחוז! הוא עשה את זה!" רבה מוישה לא נותן מקום לספקות. לעומתו רבה זילברמן טוען בתוקף שזה היה מישהו אחר. הוא שמע משכן שלו שהסיפור היה בכלל שונה וקרה עם מישהו אחר. יושב לו הרב מורגנשטרן - הר"מ ממכניה ליישיבה - בפניה צדדית בחדר המלמדים, ומנסה בעדינות, ולא בפעם הראשונה, להעיר על כך שיש בדברים משום לשון הרע ורכילות, אבל מרוב קלות קולו אינו נשמע, והוא תוהה בינו לבין עצמו מה לעשות. הדברים חוזרים על עצמם יום יום בכל הפסקה.

האם מותר לרב מורגנשטרן לפנות להנהלה ולספר על הנעשה בחדר המלמדים?

תשובות נכונות עם מקורות שיעזרו למערכת עד ר"ח אייר יכנסו להגרלה על: ש"ס ובלכתך בדרך

איך מנקים את הפה לפסח?

מתחילים ללמוד 2' הלכות ביום' בספר חפץ חיים וזונים לפה-סח כשר ושמח!

התקשרו אצלנו אילנה בחייה:
02-5379111

הוצטרפו לתכנית הלימוד הקבועה הנשואת פיסים והגרלות מידי חודש

דבר השלום

שעת

לילה מאוחרת. היקום כולו גם את שנתו... שלום שמוע שעל המיטה. זה עתה מסיים הוא עוד יום מלא וגדוש בתורה ועבודה. משעות הבוקר המוקדמות עד שעת ליל מאוחרת לא פסיק פומיה מגרסא. לבד מהפסקות קצרצרות לצרכיו החיוניים ממש, הוא מקיים בנפשו את ה"תורתך שעשועי" ומתענג על דברי הגמרא והשו"ע, הראשונים והאחרונים, קונה קנייני נצח במרחבי התורה הקדושה ומוסיף מדיליה בפלפול ובחריפות. גם מעבודת התפילה שלום אינו מניח את ידו, והוא עומד לפני קונו באהבה ויראה, כל עצמותיו תאמרנה, והוא שופך את ליבו לפני ה' כבן המתחטא לפני אביו. ממש מושא לקנאה בלב כל רעיו...

עתה מסכם הוא את יומו ופונה לאגור כוחות לקראת היום הבא. "בידך אפקיד רוחי", מלחש ברגש, עוצם את עיניו, ועל פיו נמתח חיוך מלא סיפוק. במוחו מתנגנות המילים "עורו נא כי בכל לילה / נשמתכם עולה למעלה / לתת דין וחשבון מפעלה / ליוצר ערב ובוקר" - - איזו הרגשה נעימה לדעת שנשמתו עולה עתה למרום, ובאצבעה חורטת דין וחשבון על שעות מלאות בעשיית רצון ה'... ולא ידע שלום בשוכבו ובקומו מה באמת מתחולל שם למעלה! אילו היה יודע, לא היה מוצא מנוח לנפשו עד ימצא מזור למכתו... כי אומנם בהרבה מעלות ומידות טובות הוא מצטיין, אולם לעת עתה מידת הכעס עדיין שוכנת דרך קבע בליבו ועדיין לא השכיל לעוקרה מקרבו. 'לזוטות שכאלו יש עוד זמן', כך הוא סובר. אבל אלמלא היה יודע את דברי הגמרא (קידושין מא) "רגזן לא עלתה בידו אלא רגזנותא" ואת הפירוש הנורא המובא בספר הקדוש מאור עינים בשם הר"ן מקאסוב, שכאשר עולה נשמתו של הרגזן השמימה מדי ערב, הדבר הראשון שכותבת ידו היא על אודות מידת הכעס, וכיוון שכן מייד עוצרים אותו מלכתוב יותר. "מאחר דדא ביה כולא ביה", זה מביא לעבירות הגרועות ביותר כמובא בחז"ל ובספרים הקדושים. אילו רק היה מודע לכך שידו אינה כותבת למעלה שום דבר ממעשיו במשך היום, רק את היותו כעסן, או אז הלא היה עושה כל טעדי שבעולם לעבוד על מידה זו, כי הכעס מושך את האדם אף מאיגרא רמא לבירא עמיקתא ולשאל תחתית!

על כן אף אנו, כל אחד באיזו מדרגה שהוא נמצא, ראשית דבר נמגר את הכעס מליבנו על ידי שינון ההלכות היומיות המחדירות בנו את חומר העיון וגורמות לאדם להיות נינוח יותר, רגוע ושלו - כפי עדות הלומדים המתמידים בלימודם מדי יום, ורק אז תוכל אצבענו להמשיך ולכתוב את המעשים הטובים שעשינו.

בהתחלת הסדר הרגשתי משום מה רוגע ושלווה בלתי מוסברים ובוודאי לא שגרתיים. מורי חמי פצה באנפין נהירין באמירת שלבי הסדר. בתוך ליבי ידעתי כי עוד מעט בוא יבוא הרגע שבו יבחין במשהו או במישהו שאינו מתנהג כפי רצונו, והתגובה לא תאחר להגיע, אך למרבה התדהמה זה לא קרה... אפילו כשבני הקטן שיחק לידו ובתוך כך הרים את רגליו אל על - הייתי בטוח שיסולק עד מהרה בבושט פנים מן השולחן - - למרבה הפלא הביט אליו חמי במבט רגוע וסימן באצבעו להוריד את רגליו. הייתי המום ממראה עיניי, וכיוון שהדבר נמשך לאורך כל הסדר, ידעתי ברורות כי עבר עליו שינוי כלשהו, ובטח קרה משהו דרמטי שגרם לו לשנות את הרגליו. הייתי מסוקרן מאוד לדעת מהו, אך מובן שלא העליתי בדעתי לשאול.

בעת מזיגת כוס רביעי, לקראת אמירת ההלל, ביקש חמי לומר כמה מילים והביע את רצונו שכולם ישמעו היטב את דבריו ויפנימו את המסר.

ואלו היו דבריו:

זכיתי לפני כשבועיים להשתתף בשיעור הכנה לקראת ליל הסדר ושמעתי מכלי ראשון מעשה נורא שהיה אצל כ"ק מרן אדמו"ר רבי יוחנן מטאלנא זיע"א, וכך סיפר הדרשן שהיה נוכח בסיפור:

זכיתי כמה פעמים לשהות בצל הרבי זצ"ל בליל הסדר, וילאו התיבות לתאר גודל המעמד הנורא והנפלא כשלא היה יכול לעצור בעצמו בכוח המעצור המפורסם דיליה, ונתגלה בהוד תפארתו בהתלהבות ולהט אש להבת שלהבת קודש, אחר הכנות רבות של כמה שעות שבהן הכין את עצמו בקדושה וסילודין למעמד ה"סדר נאכט", חשב לראשו את ה"קאפיל" הקדוש של זקנו הרה"ק הרבי ר' זושא מאניפאלי זיע"א שהגיע אליו בירושה, והסב על גבי ה"הסב בעט", שעליה הייתה פרוסה פרוכת עתיקה מהרה"ק מטשערנביל זיע"א, וכולו כמלאך ה' צבקות, ופתח בקידוש היום ושאר הסדר בהתלהבות קדושה שאין לשער ולתאר.

באחת השנים, תוך כדי הסדר, פשפש אחד מהקטנים בארון במקום נסתר שנמכר לנוכרי מבעוד מועד, מצא שם בקבוק משקה שאינו נקי מחשש חמץ ובתום לבב העמידו על גבי שולחן הסדר בהרגיש עצמו לחסיד נלהב הזוכה להעמיד יין לכבוד הרבי לרגל המאורע. הרואים נבהלו נחפזו וחיל ורעדה אחזתם, וכי לב מי לא יחרד לגלות חשש חמץ על שולחן הסדר? אומנם הרבי לא איבד לרגע קט מיישוב דעתו, ובתוך כל המהומה הגדולה עמד בשמחה ממקומו ומיהר לצוות להביא דלי גדול, כפאו והעמידו בשמחה עצומה על גבי הבקבוק, ואמר בפנים קורנות משמחה עצומה וצהלה גדולה: "הלא נפסק הלכה שהמוצא חמץ בביתו ביום טוב יכפה עליו כלי עד הלילה ואז יבערנו", והוסיף ואמר: נה המשך בעמוד 4

הייתי נתון בסערת רגשות. סופה איומה התחוללה בקרבי. אפילו אפשרות של שהייה במלון במשך החג עברה במוחי, אך נדחתה על הסף כי הדבר אינו מתאים למשפחה כשלנו. כך ארכו הדקות עד שבעזרת ה' חלפה מחשבה במוחי שהגיע הזמן להתעלות מכל הרגשות ולהתגבר על הקשיים

לשריין לעצמי מקום אצלם, אך לגודל המבוכה נעניתי בשלילה - כל המקומות תפוסים ושמורים. לאחר כמה דקות התקשר אליי אבי שיחיה ובשמחה רבה הודיע לי כי זה עתה שוחח עם השווער שלי, ולטענתו הוא ישמח מאוד לארח אותנו. ראשי הסתחרר מרוב בלבול, אך כדי לא לצער את אבי לא נעית לו מאומה חוץ מהרבעת תודה על הצעד הנכון לדעתי שעשה.

הייתי נתון בסערת רגשות. סופה איומה התחוללה בקרבי. אפילו אפשרות של שהייה במלון במשך החג עברה במוחי, אך נדחתה על הסף כי הדבר אינו מתאים למשפחה כשלנו. כך ארכו הדקות עד שבעזרת ה' חלפה מחשבה במוחי שהגיע הזמן להתעלות מכל הרגשות ולהתגבר על הקשיים, וכך מצאתי את עצמי מחייג אל חמי בלי היסוס - כדי שלא אבוא לידי הרטה - ומסכם איתו על שהייה בחג הפסח בביתו. מזל גדול היה לי שלא היה לו שמץ מושג מה היו המניעים שלי עד עכשיו, כך שלא הייתי זקוק לסדרת התנצלויות וכדומה.

במשך כל השבוע הכנתי את עצמי היטב והייתי עסוק בחיזוקים שונים לקראת ליל הסדר. הרהרתי בליבי ותכנתי לנסות בכל יכולתי לקבל את הכול באהבה ובלי שום תרעומות.

וכך מצאתי את עצמי מסב סביב השולחן הערוך בפאר והדר, כשהניחו את הערבים ממלאים את האוויר. מתח רב שרר בליבי, אך כלפי חוץ הראיתי הבעת פנים שלווה לחלוטין.

ההחלטה הייתה נחושה וחזקה - את ליל הסדר אינני עורך בבית חותני שיחיה! זה מה שיהיה.

אכן, בשבתות השנה הזדמנו רבות לביתו, ולעונג רב הייתה לנו השהות במחיצתו. כאיש מורם היה פיו שופע לרוב פנינים ואמרי שפר, מתובלים בסיפורים עסיסיים ומלאים תוכן. נוספו לזה הרחבות והנדיבות שהיו ניכרים היטב בכל פינה, באופן שכל באי צל קורתו היו תמיד מרוצים ומדושני עונג, ובהם אני הקטן ובני משפחתי שיחיו. ולכן כל אימת שנקרתה הזדמנות לדיינו לעשות אצלו את השבת, לא החמצנו אותה.

כך היה גם במועדי השנה וביומי דפגרא, ולפעמים אף הרחבנו את שעות ביקורינו שנהפכו לימים אחדים כשכל מחסורנו עליו. כל אלו נמשכו ביתר שאת עם התרחבות המשפחה בסייעתא דשמיא וכשעוד זאטוטים הצטרפו לקן שלנו.

היחס האדיב שזכינו לו בבית חותני היה אוהד ומחמם את הלב במיוחד, עד שגם עוללי טיפוחי חשו באווירה והיו ששים ושמחים על כל ביקור, שואפים בכל פה את היחס ותשומת הלב במנות גדושות.

ובכל זאת הייתה פעם אחת במשך השנה שבה העדפתי שלא לחסות בצלילו בשום פנים, ואבאר את טעם הדבר: עם כל הלבביות והאכפתיות שבהן נתברכו חמי וחמותי שיחיו, הייתה נקודה אחת שכאבה לי מאוד והיא ההקפדה המוגזמת על החומרות בחג הפסח. איני מזלזל חלילה בשום מנהג, אך הצורה שבה התנהלו הדברים הייתה קשה מאוד עד שנראה היה כי כל המניע שלו היה רק עצבים ('נערווין'). המתח הכבד שרר באוויר במשך כל החג, כל תזוזה מיותרת מצד אי מי זכתה לגערת ביקורת, ובמיוחד הצעירים והילדים היו זוכים למנת צעקות מכובדת על כל צעד ושעל. כל בבל של כללון התפרש בעינינו כגלוסקא מכובדת, כך שהשייה במוחיצתם הייתה קשה מנשוא ועל אחת כמה וכמה לילדים הקטנים. אומנם בימי חול המועד השלמותי עם זה איכשהו, אך בליל הסדר, הזמן שאמור להיות סמל של חירות, הזמן שראוי להנחיל בו לזרענו באמונת אומן את מורשת האמונה - לילה קדוש זה לא השתלב בשום אופן באווירה הנכאה.

כדי לצאת ידי חובת הנימוס הייתי ממציא בכל שנה תירוצים ואמתלאות משכנעות המצדיקים את אי השתתפותנו בליל הסדר, ובורן ה' הדברים התקבלו בהבנה, ושום לחץ לא הגיע לעברנו.

עם השנים, כשהבנים החלו לגדול ונזרקה בהם דעת ותבונה, היו מביכים אותי לפעמים בשאלותיהם: "מה נשתנה זידי זה מכל הזיידעס, שאין כולנו מסובים על שולחנו?" ואני חושק את שפתיי כדי שלא ייפלט מפי בלי כוונה המענה המוכן 'זיידע זה בלילה הזה כולו מרור'. כל פעם הצלחתי להשקיט את תמיהותיהם בדברים של מה בכך.

האמת היא כי בכל שנה כחלוף ימי הפסח הייתי מרחרח אצל גיס או שניים אם הנוהל השתנה ואם יש שיפור באווירה הטעונה, ומשנוכחתי בתשובה השלילית המשכתי לאמץ את מנהגי ביתר שאת.

חג הפסח הזכור עליי לטובה היה לפני שלוש שנים. ידענו בבית ימים קשים וטרודים, וההכנות לפסח היו נראות כיעד בלתי ניתן להשגה. וכך לאחר דיונים ולבטים נפלה ההחלטה כי ניאלץ לחגוג את הפסח מחוץ לכותלי הבית. התקשרתי מייד להוריי כדי

פנינים מגדולי ומאורי הדורות ז"ע

בדרך השלום

פעם בעת אפיית מצות מצווה בערב פסח אצל הרה"ק בעל 'אהבת ישראל' מוויז'ניץ זצ"ל, בעם אחד הניכחים וצעק על רעהו שלא השגיח מספקי על איזשורו פרט. פנה אליו הרבי באומרו: "משורו בעם חמור יותר ממשורו חמץ"...

היים של שלום

הלכות והשקפה

מכונה רעה ומתוך זלזול בערכו ובמעמדו - אלא שגגה היא או כל סיבה אחרת.

דברים דומים כתובים ב'ראשית חכמה' (שער הענוה, פרק ה), כי הכעס לא יתעורר אם ייחק דברים בפרופורציה נכונה, וכאשר יתרגל יתמקד בפעושים ולא בעושים, וזו לשונו: "עוד דברים להינצל מהכעס כתב הרב רבי יצחק זמן עכו ע"ה בספרו, זה לשונו: לילה מן הלילות לבילי שבת הייתי מחשב מה יעשה אדם שלא יכעס, והתחלתי להתנמנם, ובעודי מתנמנם הרגשתי כמי שאומר לי: הרוצה שלא יהיה כעסן יהיה 'משכיל', ופירוש 'משכיל' הוא שילך אחר עיקר הענין ועיקר הדברים, ולא ישם לבו ודעתו אחר מראה עיניו או משמע אזניו, מדברים הנעשים לו או הנאמרים לו להכעיסו, ולא ישגיח בהם כלל. אבל ישתדל אחר העיקר, רצוני לומר, אחר מעלת האומרים או העושה אותם.

"אם יראה שהאומרים או העושה אותם הוא כסיל ובער, מיד תתקור דעתו ורתחת כעסו. ואם הוא חכם ומשכיל, כמו כן תתקור רתיחת כעסו. כי אם הוא כסיל, יחשוב עליו ויאמר: שוטה הוא זה בלא דעת, ודבריו לא בהשכל, ואין דבריו אלא צפצוף, כצפצוף העופות או כנביות הכלב וכנעיות החמור. ועל החכם יחשוב ויכיר, כי לטובתו ולתועלתו אומר לו, ויקבל ממנו דבריו וישמח בהם. ואין לו להסתכל בדברים הנאמרים לו ולא במעשים הנעשים להכעיסו, רק במעלות האומרים או העושים. אמנם אם הדברים או המעשים בלתי הגונים וראויים, אם באו מצדו, שאמנם או עשאו, ויבא משכיל או סכל, חכם או כסיל, ויזכירם לו, אין לו להסתכל אל המזכירים רק אל המעשים, הואיל והוא מזכיר שהם אמת, שאמנם או שעשאו, ויבא לו תועלת גדולה בזה כי יתקן מדותיו".

הפך הכעס הוא הרצון, הוא פגסת הדבקות

השל"ה (שער האותיות, רצון) מוסיף עומק נוסף בביאור שורש הכעס ובשירושו. הוא מאריך לבאר כי הפך הכעס הוא 'הרצון'. כלומר: כפי שהתבאר, כוח הכעס והחמה הוא כוח עצום של הרס וחורבן. משבר כלים בחמתו, מתקצף ומקלל, עד שאמרו בוהר (שם ע"ב) שאסור להסתכל בפניו, והוא בכלל "אל תפנו אל האלילים" (ויקרא ט"ד).

לעומת זאת, כוח הרצון הוא כוח בונה, כוח של טוב הרוצה רק להיטיב. ולכן אדם המתרגל להיות שופע טוב ולהיטיב תמיד עם הבריות, אי אפשר שיתמלא אף וחמה, מאחר שהוא 'בעל רצון' מוחלט, ומחותו היא רק להיטיב עם הבריות.

יתר על כן, כתב השל"ה, כי הרצון הוא מעלה שאין למעלה ממנו, והכעס הוא רעה שאין למטה ממנו. הוא מבאר כי בעל הרצון דבוק בהקב"ה במדרגה הגבוהה ביותר. מקצת לשונו: "והנה באתי לבאר הענין, מדוע ככה רעת הכעס ורוממות הרצון,

אלא שכמו שכתב הרמב"ם, ככל שהאדם יהיה סבלן יותר, כך יתקרב יותר להעדר הרגשת הביזיון. סבלנות זו אין משמעותה כפי המשתמע כיום, שהיא יותר עניין של 'אורך רוח'. אלא העניין הוא, שלא כל מקרה שנעשה לו עוול או שרצונו לא התממש הוא השפלת כבודו וערכו, משום שלא כל סבל גורם לו תחושה שאישיותו נמחקה בכך שלא התחשבו בו.

נוכחנו וראינו, כי הכעס נח בחיק הרגשת ההשפלה, וככל שתחושת ההשפלה תתעמם, כך תשקוט ותתקרב יותר חמתו, וישב אפו מלרגוז.

בכך נלמד את הדרכים הראויות להימנע מפגע רע זה, ונבין כמה יסודות שאנו רואים אצל רבותינו בעניין הכעס.

הגאוה היא שורש הכעס

כמה וכמה מצוקי ארץ כתבו, כי שורש הכעס הוא הגאוה וגסות הרוח, ואילו הענין מנוע מן הכעס. כמו שכתב בספר 'תורת המנחה' (לרבי יעקב סקילי, מתלמידי הרשב"א, דרשה עז), וזו לשונו: "הכעס מצד הגאוה, דכתיב 'רשע כגובה אפו בל ידרוש וגו' (תהלים י"ד), כי מהגאוה לא יסבל לחבירו בדבר, ויכעוס עליו ויכהו, וישחית ויפסיד כמה דברים מתוקנים. אם כן צריך להסתלק מן הגאוה ולהתרחק ממנה עד הקצה האחרון, ולהשתדל ולהתנהג במדת הענוה".

הרי שהכעס הוא נחלת המתגאה, והוא אכן נעדר מן העניו. כי המתגאה הוא זה שערכו וכבודו בעיני אחרים הם בראש מעייניו ועומדים כל העת למבחן לפניו, לכן כל פגיעה מצד הסובבים אותו עלולה להיחשב בעיניו בפגיעה חמורה בכל ערכו. אבל העניו, לעומתו, אינו פגיע כל כך, כיוון שערכו העצמי אינו עומד כל העת למבחן, כי הוא יודע את ערכו, ואין הוא תלוי ברשות אחרים, והוא אף מזכיר את מך ערכו שאינו רם כל כך כפי הנשמה, ועל כן הוא לא חש נפגע כל כך מכל דבר שלא נעשה כרצונו.

נמצינו למידים, כי הגאוה והכעס כרוכים זה בזה. ותמצא שכתב הרמב"ם כי אף על פי שבמידות האדם, שהוא קורה להן 'דעות', יש לנהוג בדרך הממוצעת, עם הגאוה והכעס יש להתרחק עד קצה הגבול. והביאו הימ"ג אברהם' להלכה (ריש סי' קנו).

וכתוב בשולחן ערוך הרב (שם ס"ג), כי הטעם שיש להתרחק מן הכעס עד הקצה, הוא משום ששורשו נמשך מן הגאוה, וזו לשונו: "וכן הכעס מדה רעה מאוד, ומגסות הרוח היא באה, לכן יתרחק מזה גם כן עד קצה אחרון".

הדן את חברו לכף זכות לא במהרה הוא מועט

כמו כן נבין מכאן, כי הרגיל לדון את חברו לכף זכות, לא במהרה הוא כועס. כיוון שגם כאשר יהיה נדמה לו שחברו בגד בו וגרם לו עוול, הוא דן אותו מייד לכף זכות שיייתכן בהחלט שהוא לא נעשה

הכעס הוא תוצאה של תחושת השפלה

דברי רבותינו מלאים מן אל זן על אודות גנות הכעס מצד עצמו, כמו שנאמר (קהלת ז ט): "אל תבהל ברוחך לכעוס כי כעס בחיק כסילים ינוח". ונאמר (משלי כט כב): "איש אף יגרה מדון ובעל חמה רב פשע", וכן מורים על זה הדרך מקראות רבים ממזוסי שלמה המלך.

בגמרא (שבת קה) אמרו עוד: "רבי שמעון בן אלעזר אומר משום חילפא בר אגרא, שאמר משום רבי יוחנן בן נורי - המקרע בגדיו בחמתו, והמשבר כליו בחמתו, והמפזר מעותיו בחמתו - יהא בעיניו כעובד עבודה זרה. שכך אומנתו של יצר הרע - היום אומר לו עשה כך, ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו עבוד עבודה זרה והולך ועובד. אמר רבי אבין, מאי קראה - 'לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר' (תהלים פ"א ז), איזהו 'אל זר' שיש בגופו של אדם - הוא אומר זה יצר הרע".

ובוהר הקדוש (ח"ב, תצוה, קפ"א) הפליאו עוד, כי הכעס מאבד לחלוטין את נשמתו הקדושה, רחמנא ליצלק, ומשרה במקומה כוח רע של הסטרא אחרא.

כדי להימלט מפגע רע זה הוא הכעס, עלינו להעמיק בשורש היווצרות רגשי הכעס אצל האדם.

המשנה במסכת אבות (פ"ה מ"א) אומרת: "ארבע מידות בדעות: נוח לכעוס ונוח לרצות - יצא שכרו בהפסדו. קשה לכעוס וקשה לרצות - יצא הפסדו בשכרו. קשה לכעוס ונוח לרצות - חסיד. נוח לכעוס וקשה לרצות - רשע".

לפי דברי המפרשים, ענין 'לרצות' שנאמר במשנה זו הוא פיוס הכעס, כלומר עד כמה הוא נוח לפיוס גם אחרי שכבר כעס.

הרמב"ם בפירושו כותב כאן בקצרה משפט מכוון, וזו לשונו: "התבונן, איך קרא הסבלן המוסיף בסבלנות עד שיתקרב להעדר הרגשת הביזיון - חסיד, וקרא מי שיש לו פחיתות הכעס - רשע".

הווי אומר: שורש הכעס הוא הרגשת הביזיון, התחושה שהאדם העומד מולי כביכול אינו 'סופר אותי'. כתוצאה מכך עלול האדם ולהתמלא אף וחמה בזעפ על מי שגרם לו תחושה משפילה זו, מה שגורם לו להשפיל את המשפיל כדי להציל את כבודו האבוד. כיוון שחמה זו היא כעס עצור ודחף עצום להשחתה, הוא עלול גם לקרוע בגדים ולשבר כלים בגללה.

לכן השכנת החמה היא על ידי הריצוי והפיוס על ידי מי שהשפיל שמנצחיל לשכנע את הכועס כי הוא מתחרט באמת על מה שהשפיל אותו, מה שמחזיר לכועס את תחושת הכבוד הבסיסי שאבדה לו. לכן הוא יכול להתרצות גם כאשר הנזק שחולל המכעיס הוא בלתי הפיך.

אנשי שלום

"שנה כמו זו לא הייתה לי אף פעם", העיד בסיום אחת השנים הגאון הצדיק רבי עזרא עטיא זצ"ל. "הכול כיוון שזכיתי בחסדי ה' לעמוד בניסיון ולא נכשלתי בכעס! ומעשה שהיה כך היה", גולל הוא עצמו את הסיפור באוזני קהל מאזיניו: "בראש השנה אשתקד אירחתי על שולחני הרבה אורחים גלמודים, חסרי בית וחסרי משפחה, וניסיתי להנעים להם את החג ולשמחם במיני מאכלים ובדיבורי חיזוק. והנה לפתע קם אחד האורחים ובתנועה חסרת נימוס וחסרת אחריות משך עימו את המפה, וכל תכולת השולחן נשפכה על הרצפה, כולל נרות השמן שנשפכו באחת

הגאון רבי עזרא ב"ר יצחק עטייה זצ"ל ראש ישיבת מורת יוסף

נולד: י"ז בשבט תרמ"ז
נלב"ע: י"ט באייר תש"ל

מרבנים שלום

'סמא דחיי'
מבית משמרת השלום
 תוכנית לחינוך ועידוד לימוד היומי
 בספרי חפץ חיים ושמיה"ל,
 ידעית הלכות לשה"ר

התוכניות וההגדרות מיועדות לכלל
 הציבור בדגש מיוחד דרך נציגים
 בהיכלי השיבות והכוללים
להצטרפות לתוכנית,
הרשמה נציג, הפצת עלונים:
 02-5379111
לתרומות: 079-800-1800

עושה שלום

המשך מעמוד 2

הלכה זו היא הלכה שאינה מצויה בדרך כלל, וכי באיזה בית בישראל מוצאים חמץ ביום טוב? והנה אנו זכינו לקיים הלכה זו בליל הסדר, והוא דבר המרבה חשיבות ושמחה! והייתה ניכרת על פניו שמחה עצומה כל אותו הלילה, על שזכה לקיים ההלכה היקרה הלזו.

'ובאמת חרדת הדין ודקדוק ההלכה של הרבי זצ"ל, ובפרט בחומרות הפסח שהיו בידו ממוסורת אבותיו הקדושים, הם מן המותר האריץ ולתאר, אך מכל מקום הניח לכל החומרות ולכל החששות והספקות ותפס את העיקר בידו, שלא לאבד את יישוב הדעת בלילה הקדוש הלזה, והבין בדעתו הרחבה והקדושה שהעיקר הוא חינוך הבנים - 'והגדת לבנך ביום ההוא לאמר', "למען תספר באזני בןך ובן בןך", ועניין זה עולה עשרות מונים על כל החששות והחומרות'.

"מייד בשומעי דיבורים אלו", סיים חמי שיחיה, "ערכתי את חשבון נפשי - האם אני לא נמנה עם אלו המחטיאים את המטרה בשימת הדגש על הקפידות ובהזנחת ענייני הסדר? על כן גמלה בליבי ההחלטה לשנות את מנהגי כאשר תחזינה עיניכם מישרים, וביחד נשתדל לשמור על האווירה הנינוחה ולחוש את נועם ה'".

למותר לציין את תודתי העצומה לבורא עולם שניהל את העניינים על הצד היותר טוב, ואף לא חסכתי במילה טובה לחמי על השינוי המבורך שהשכיל לעשות.

דיון רב משתתפים

נדגיש! אין לסמוך על הדברים להלכה, וכל שאלה לגופו של ענין יש לקבל תשובה ממו"ץ

שייקח דף ועט ויכתוב בפרטי פרטים את הסיבות לכעס ויניח את הפתק בצד. אחרי כמה שעות יוציא את הפתק, יסתכל שוב ויבדוק אם אכן הסיבות מוצדקות. אחר כך יחכה עוד קצת ליום המחרת, ואם עדיין יראה שדבריו צודקים, יביא את הדברים לפני זה שכועס עליו ויתפייסו. אברהם מ. ברייטשטיין, בית שמש

כפי שמוזב בספרים הקדושים: העצה להתגבר על הכעס היא הלימוד בספר חפץ חיים ושמירת הלשון ושאר ספרי המוסר, להחזיר בקרבו חומר העיון וגנות המידה ובכך יצליח בס"ד לכוף את יצרו.

חיים וולדשטיין, ירושלים

ראיתי מנהג טוב אצל מישהו ממשפחתי, שהרבה פעמים כשהגיע איזה ניסיון של כעס וכדומה, היה אומר לעצמו: "הקב"ה, עזור לי שלא אכעס, תן לי כוח להתגבר ולא לצעוק". וזה עוזר מאוד.

מ. מ. ירושלים

שיה של שלום

האם מה שאמרנו חז"ל: כל הכועס וכו' נאמר גם על מי שכועס רק בליבו?

נראה לי שהאומר "כל הכועס" וכו' נאמר גם על מי שכועס בליבו, שהרי 'כל' הכועס משמעו בכל גוון של כעס ואפילו רק בליבו.

מ. וייס, אשדוד

לגבי השאלה על הכועס בליבו, חשבתי שלגבי כעס על אנשים, חברים וכדומה אפשר לדמות את זה למה שנאמר לגבי שואה - "לא תשנא את אחיך בלבבך", אז אולי גם זה ייתכן לומר שגם בלב אסור לכעוס, והשי"ת יעזור שזנכה לתקן את המידות באופן ראוי ונכון. תודה על ההתעוררות והחיזוק שאתם מחזירים בציבור בנושא המידות! ה' יהא בעזרכם.

ש. אורדמן, נתבות

אני רוצה להתגבר על 'כעס' ומחפש עצה לכך

מי שמחפש עצה להתגבר שלא לכעוס על רעהו,

נושא הבא לדיון: במידת האחדות

1. מה ההגדרה הכונה של 'אחדות'?
2. איך אפשר לקיים 'כאיש אחד בלב אחד' הרי כשם שאין פרצופיהם שוין, כך דעותיהם?

שור"ת ורעיונות לדיון ניתן להכניס בעלמסר שלוחה 1 < 6 נא להכניס את התגובות באופן ברור, עם פרטים (שם פרטי, משפחה, עיר)

חיים של שלום

המשך מעמוד 3

ז"ל בגמרא ובזהר שהטעם בו 'אל זר', כי הרצון מורה על אחדותו יתברך, והכעס הוא נמשך מ'אל זר' המורד בו ונעשה 'במה', ואסור להסתכל בו. ומה שעושה האדם בכעס הן דיבור הן מעשה הכל תקרובת להוא סטרא אחרא 'אל זר'.

"...מי שיש בו מדה זו הרוממה, רום מעלה מדת הרצון, אז הוא מתדבק בהקדוש ברוך הוא היושב ברום מעלה עילת כל העילות. כי אם הוא בעל הרצון בינו ובין הבירור, קל וחומר לשכינה, שיעשה רצון המקום ואל יכעיסהו להמרות את ציוויו. ואם חס ושולם עבר, אזי לא ינוח ולא ישקוט עד ירצהו בתשובה ומועשים טובים ותפלה וצדקה, ויבטל רצונו מפני רצון המקום".

ובהתבאר הענין בודאי יגיע מזה התעוררות גדול. סוד הרצון גדול ונורא במאד, בארתי בהקדמת תולדות אדם בארוכה (אות לט ואילף). סוד עלה ברצונו ברוך הוא לברוא את העולם ברצונו הטוב בנדבה בלי הכרח, רק משלמות מדת טובו להטיב לזולתו, והוא רוצה בקיומם ובטובתם... ואין רע יורד מלמעלה, אלא למי שמעורר אותו וממשיך אותו על עצמו ומפריד את עצמו מהאחדות, אז הדין דין, והוא דין אמת להיות הרע מכלה את עצמו בר מינו, להיות כי התעורר החימה והכעס שהוא היפך הרצון, כי כן שורש פורה של הרע סטרא אחרא סמאל הוא 'אל זר', והנמשך ממנו הוא אף וחימה כו' בר מינו כוחות הכעס... ואז מבוארים דברי רבותינו

הרה"ג יהודה דוב רוטנר שליט"א

תשובה והזוכה בין המשיבים במדור שאילת שלום - עלון מס' 200

משיב שלום

השאלה:

מודעה ענקית נתלתה בשעות הבוקר המוקדמות בכניסה לשטיבל השכונתי וקידמה את פני הבאים בהודעה משמחת לציבור אוהבי ושוחרי תורה. המודעה הייתה מארגון 'הלכות והליכות', וכך היה כתוב בה: "מגיד המישרים המפורסם נעתר לבקשתנו ויבוא לשבות בשבת קודש בתוך עירנו המעטייה. הוא יישא דברים במהלך השבת בבית הכנסת המרכזי לקראת ימי השובבים הבעל"ט".

מנחם היה הראשון שזיהה את המודעה ופנה לדוד ואלחנן שבאו בעקבותיו: "מה דעתכם? כדאי ללכת לשמוע את דרשותיו?" "שמע, אני לא מתחבר לסגנון שלו, וכמו שאני מכיר אותך, גם אתה לא תתחבר לסגנון שלו", ענה לו אלחנן. "עדיף שתלמד בזמן הזה, תוסיף עוד איזה ספר מוסר בשביל להתחזק. הדרשן לא כל כך מעניין, חבל על הזמן שלך", ענה לו דוד.

האם היה מותר להם לענות כך?

התשובה:

למנחם מותר לשאול היות שזה לתועלתו (אם ללכת לשיעור או ללמוד לבדו), ולכן מותר לענות כמו שאלחנן אמר לו, אבל דוד סתם הוסיף מילות גנאי שלא לתועלת ועבר על איסור לשון הרע.

הזוכה בהגרלה על 'ש"ס ובלכתך בדרך' הבה"ח ינון רבינאן נ"ו ישיב"ג שיח יצחק מודיעין עילית